

KAMU SAĞLIK VE SOSYAL HİZMET KURUMLARINDA İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HİZMETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mehmet Zencir*, Aslı Davas*, Meral Türk*, Çoşkun Canıvar*, Menderes Tutuş*

* Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası Sendika Okulu, Sağlık Çalışanlarının Sağlığı Modülü

Amaç: Bu çalışma Sağlık Bakanlığı'na ait bazı sağlık kurumlarında işçi sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin değerlendirilmesi amacıyla pilot çalışma olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma 2016 yılı Temmuz ayında Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Sendika Okulu'nun düzenlediği yaz kampında Sağlık Çalışanlarının Sağlığı Modülü kapsamında işçi sağlığı ve güvenliği (İSG) hizmetlerinin değerlendirilmesi konusunun işlenmesi amacıyla pilot çalışma olarak gerçekleştirilmiştir. Pilot olarak seçilen illerdeki SES şubeleri verileri toplamıştır. Bu iller: Adana, Adıyaman, Ankara, Batman, Diyarbakır, Düzce, İstanbul, Kayseri, Mardin, Samsun, Zonguldak. Veriler örnek olarak seçilen hastaneler, birinci basamak sağlık kurumları (TSM, HSM) ve sosyal hizmet kurumlarından toplanmıştır. İSG hizmetleri ile ilgili birimin (İSGB) yapılanması ve yürüttüğü hizmetler ve işyerini tanıtmı hakkında SES işyeri temsilcileri tarafından bilgi toplanmıştır. Bilgi toplam sürecinde doğrudan gözlem, hastane yönetimi ve sağlık çalışanları ile görüşmeler yapılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

Bulgular: Bu pilot çalışmaya 12 hastane, 5 birinci basamak (4 TSM, 1 HSM) ve 4 sosyal hizmet birimi katılmıştır. Hastanelerin 3'ü genel hizmet, 3'ü üniversite ve 6'sı eğitim ve araştırma hastanesidir. Kurumlarda çalışan sayısı 10-6000 arasında değişmektedir. Kurumların 15'inde yetkili sendika Sağlık-Sen iken 1 tanesinde SES'dir. İki hastanede kreş vardır.

Kurumların 12'sinde İSG hizmetlerin verilirken, 8'inde hiçbir hizmet yoktur. Kurumların 3'ünde hizmet sadece memurları kapsarken, 13'ünde sadece taşeron işçilere yöneliktir, 1 kurumda hem taşeron hem de memurları içeren hizmet vardır. Kurumların 9'unda bağımsız İSG birimi kurulmuşken, 2'sinde Kamu Hastane Birliği tarafından yürütülmektedir. İSGB çoğunlukla 2015 ve sonrası kurulmuştur. Birinci basamak kurumlarda ise HSM-TSM tarafından yürütülmektedir. İSGB'leri on iki hastanelerin 7'sinde başhekimliğe bağlı iken 5'inde kalite birimine bağlıdır. İSGB'lerinin sadece 8'inin kendine ait mekanı vardır. İSGB'lerinin 10'unda işyeri hekimi, 8'inde iş güvenliği uzmanı, 8'inde işyeri hemşiresi ve 5'inde diğer sağlık emekçileri görev yapmaktadır. Sadece 2 işyeri hekimi ve 2 iş güvenliği uzmanı İskatip sistemine bağlıdır.

İSG kurulları 13 kurumda yapılandırılmıştır. Bununla birlikte 3'ü hiç toplanmazken altısı ayda bir kez toplanmaktadır. İSG kurullarının 5'inde işyeri hekimi, 7'sinde iş güvenliği uzmanı ve 8'inde çalışan temsilcisi bulunmaktadır. Çalışan temsilcilerin 5'i yetkili sendikadan olup hiçbir sağlık kurumunda seçim yapılmamıştır. İSG kurulu toplantılarının sonuçları 7 işyerinde hiçbir zaman duyurulmazken, 2'sinde bazen panoya asıldığı ve 4 işyerinde de internet aracılığıyla paylaşılmaktadır.

İşyerlerinin sadece 9'unda **risk değerlendirmesi** yapılmıştır. Risk değerlendirmesi 2 işyerinde KHB sekreterliği, 5 işyerinde kalite birimi, 2 işyerinde İSGB, bir işyerinde HSM ve bir işyerinde diğer kurumlar tarafından yapılmıştır. Risk değerlendirmelerin 6'sına hekim, 8'ine iş güvenliği uzmanı, 5'üne çalışan temsilcisi katılmıştır. İncelenen birimlerde 4'ünde tüm çalışanlardan bilgi alınırken 2'sinde başhekim veya birim sorumlusu bilgi vermiştir. Sadece 6 işyerinde risk değerlendirmesi sürecinde ölçüm (2'sinde gürültü, 3'ünde formaldehit, 22'sinde anestezi madde ve birinde radyasyon ölçümü) yapılmıştır.

İşyerlerinin 7'sinde **periyodik muayene** yapılmamaktadır. Bir işyerinde sadece radyasyona maruz kalan çalışanlara, 3'ü riskli birimlerde çalışanlara ve 9'u tüm çalışanlara periyodik muayene yapmaktadır. Periyodik muayene sıklığı işyerlerinin 8'inde yılda bir kez, 1'inde iki yılda bir, 2'sinde sadece bir kez yapılmış ve 2'sinde birimlere göre değişen sıklıkta yapılmaktadır. Periyodik muayenede işyerlerinin 10'unda hemogram, 10'unda akciğer grafisi, 11'inde seroloji, 8'inde tiroid hormonları, 4'ünde periferik yayma ve 3'ünde göz incelemeleri yapılmaktadır. Yapılan tetkikler için 4 işyerinde ücret (katkı payı) ödenmektedir.

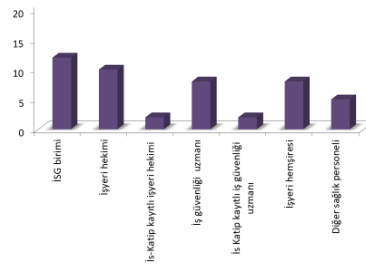
İşe giriş muayenesi sadece 10 işyerinde vardır ve tümünde muayenelerde tetkikler istenmektedir. Muayeneler SGK'ya faturalandırılmaktadır. Bu işyerlerinde her çalışan için dosya tutulmaktadır. İşe giriş muayenelerinde işe uygunluğu değerlendiren işyeri sayısı 5 ve periyodik muayenelerinde 6'dır. Özellikle gruplar (gebe, emzikli, engelli, yaşlı, kronik hastalığı olan, alerjisi olanlar vb. için) işe yerleştirmede gerekli önlemler-düzenlemeler yapılan işyeri sayısı 7'dir.

İSG eğitimleri yapılan işyeri sayısı 13'dür. Bunların sadece 3'ünde 16 saat eğitim yapılırken, 3'ünde 8 saat, 4'ünde 2 saattir. Geri kalanlarında yılda bir ya da iki yapıldığı belirtilmektedir. Eğitimler mesai saati içinde yapılmaktadır. Bir işyerinde internet ortamında eğitimleri gerçekleştirilmektedir. Eğitimler 8 işyerinde kitlesel yapılırken 3 işyerinde küçük gruplara yönelik, 3'ünde meslekelerle göre farklılaşmaktadır. Sağlık hizmetleri ile bağlantı kuran İSG eğitimi verilen işyeri sayısı 5'dir, diğerlerinde genel İSG eğitimi yapılmaktadır. Eğitim öncesi ve sonrası test 8 işyerinde yapılmaktadır. Eğitim veren birim işyerinin 6'sında İSGB, 5'inde kalite, 1'inde eğitim birimidir. Eğitimler işyerlerinin 10'unda herkese zorunlu iken, 3'ünde zorunlu olup herkesi kapsamadığı ve sadece 3'ünde imza alınmaktadır.

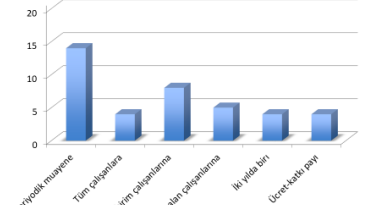
İşyerlerinin sadece 6'sında **iş kazası ve meslek hastalığı bildirim sistemi** vardır. İşyerlerinin 6'sında SGK'ya bildirim yapılmazken, 9'unda tüm çalışanlar için bildirim yapılmaktadır. İSGB bildirim sadece 7 işyerinde mevcuttur. **İş kazalarının kök neden analizi** sadece 4 işyerinde yapılmaktadır. İş kazalarının azaltılmasına yönelik önlemler genellikle 6 işyerinde yok iken, 5 işyerinde yetersiz de alındığı belirtiliyor. Ramak kala olay bildirimini 5 işyerinde yapılmaktadır. **Şiddet vakaları, 1111 başvuru iş kazası olarak kabul edip, kaydeden işyeri sayısı 5'tir.**

Kişisel Koruyucu Donanım listesi 11 işyeri için belirlenmiştir. Bununla birlikte KKD eğitiminin verilmemesi ve KKD niteliğinin de yetersiz olduğu belirtilmektedir. İSGB tarafından işyerlerinin 13'ünde **Hepatit B**, 7'sinde **grip**, 6'sında **tetanoz**, 5'inde **Hepatit A**, birinde **Kızamık ve Tüberküloz aşısı** yapılmaktadır. Sadece 8 işyerinde **emeykhane, giyimne odası vb. yerlerin sağlık kontrolleri yapılmaktadır**. Dokuz hastanelerin afet/acil durum planı vardır.

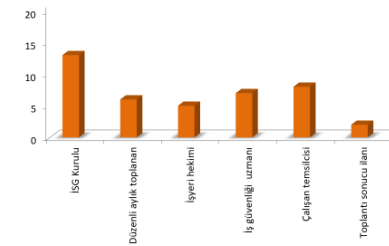
Grafik-1: İSGB yapılanması (21 işyeri)

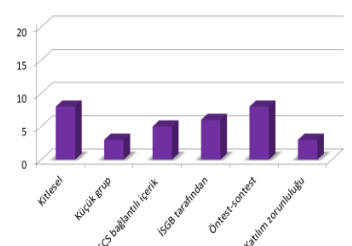
Grafik-4: İşe Giriş ve Periyodik Muayeneler (21 işyeri)

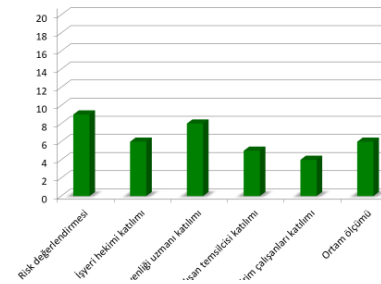
Grafik-2: İSG Kurulları (21 işyeri)

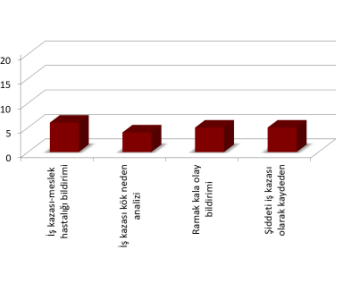
Grafik-5: İSG Eğitimleri (21 işyeri)

Grafik-3: Risk Değerlendirmeleri (21 işyeri)

Grafik-6: İş kazası meslek hastalığı bildirimleri (21 işyeri)

Sonuç: Sağlık ve sosyal hizmet kurumlarında işçi sağlığı ve güvenliği hizmetleri, birim yapılanması ve yürütülen hizmetler yetersizdir. Mevzuat konusundaki erteleme sağlık kurumlarının işçi sağlığı ve güvenliği hizmetlerine yoğunlaşmalarına engel olmaktadır. İşçi sağlığı ve güvenliği ile ilgili hizmetlerin yaşama geçirilmesi için sağlık ve sosyal hizmet emekçilerinin ve sendikaların basınç oluşturmaları gerekmektedir.

Anahtar sözcükler: Sağlık çalışanları, işçi sağlığı ve güvenliği, işyeri sağlık birimi

SES